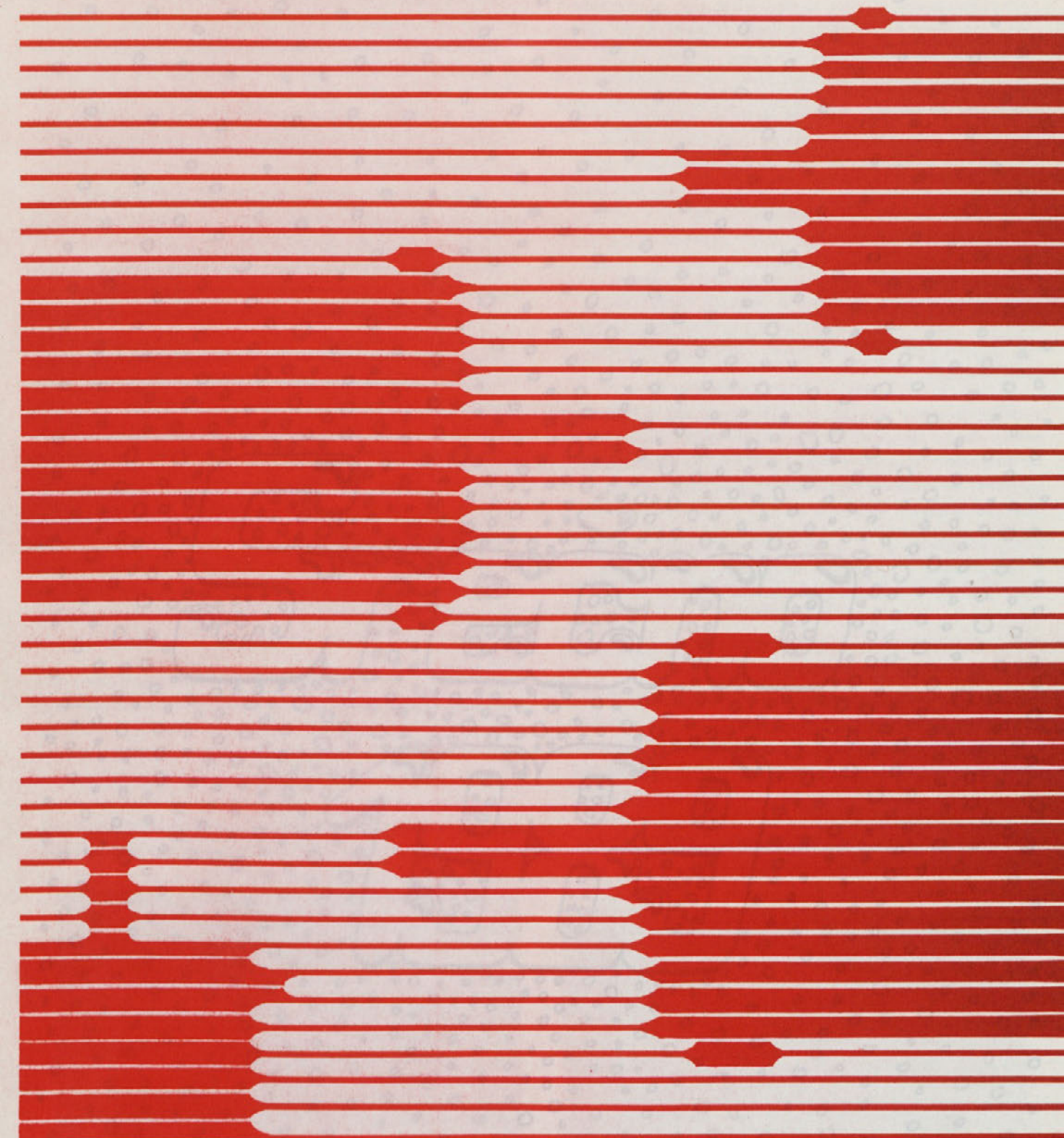

elektromotor

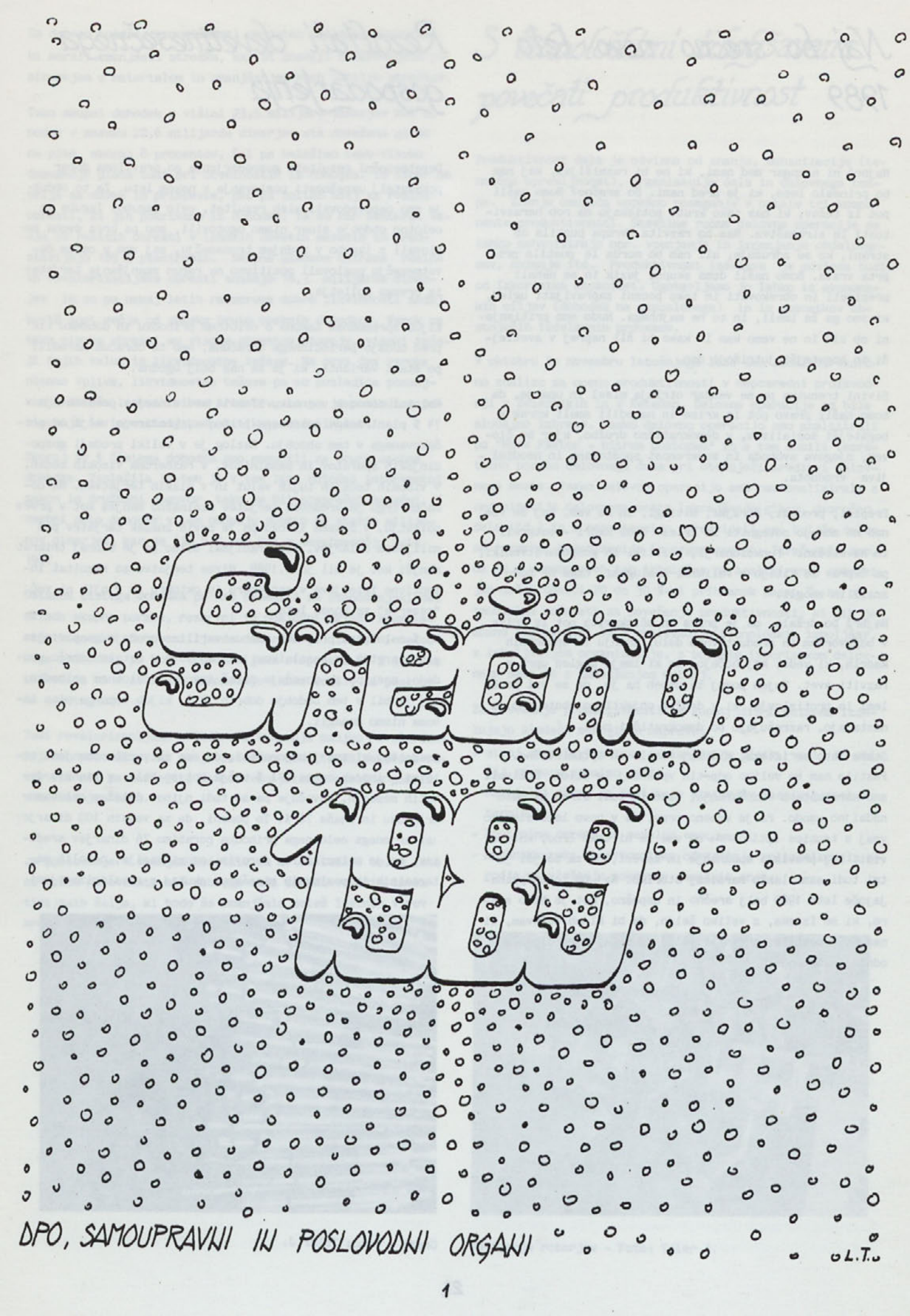
Iskra

Iskra Elektromotorji

Železniki

št. 6/12, 1988

SEEDS
1989

DPO, SAMOUPRAVNI IN POSLOVODNI ORGANI

L.T.

Naj bo srečno novo leto 1989

Rezultati devetmesečnega gospodarjenja

Najbrž ni nikogar med nami, ki ne bi razmišljal, kaj nam bo prineslo leto, ki je pred nami. Bo srečno? Bomo našli pot iz težav, ki nas tako kruto potiskajo na rob nerazvisti in siromaštva. Nas bo razvita Evropa pustila ob strani, ko se združuje, ali nam bo morda le pustila priprta vrata. Bomo našli doma skupni jezik in se nehali prepirati in obrekovati in tako poceni zapravljalati ugled, ki smo ga že imeli, in to ne majhnega. Hudo smo pritisnjeni ob zid in ne vemo kam in kako bi šli naprej v svetlejši in bogatejši jutrišnji dan.

Sivini trenutka pa se vendar utrinja misel in upanje, da bomo našli pravo pot iz krize in naredili smeli korak v bogatejši socializem, v demokratično družbo, kjer bo človek, njegova svoboda in suverenost spoštovana in neodtujljiva vrednota.

Prepiri, procesi, štrajki, mitingi, in ne vem, kaj še vse, nas ne morejo potegniti iz krize. Tudi kadri - ostareli in naveličani funkcionarji, politiki in gospodarstveniki, pa čeprav se kitijo z velikimi zaslugami, tega ne bodo znali in zmogli.

Najbrž bo držalo, da je prava in učinkovita pot iz krize v odgovornem in produktivnem delu, znanju in sposobnih kadrih, ki vedo, kaj hočejo, in ki imajo pogled uprt v razviti svet. Nužen pogoj za uspeh pa je, da se vsi problemi in protislovja, ki v družbi objektivno obstajajo in nastajajo, razrešujejo po demokratični poti.

Staro leto se izteka, nič kaj veselo in optimistično. Pustilo nam bo veliko odprtih vprašanj in dilem. Doživeli smo marsikatera razočaranja, jezo in tudi strah za našo nadaljno usodo. Pa je vseeno prav, da v novo leto stopimo vsaj s trohico optimizma, da vse le ni tako črno, kot se vidi. Naj prevlada spoznanje in zavest, da za boljši jutri tudi sami lahko marsikaj storimo. Naj bo torej prihajajoče leto 1989 bolj srečno in uspešno, kot je bilo staro, ki se izteka, z veliko željo, da bi kljub težavam, ki nas bodo pestile, ohranili voljo do dela, svoj človeški odnos in humanost.

Vladimir Polajnar

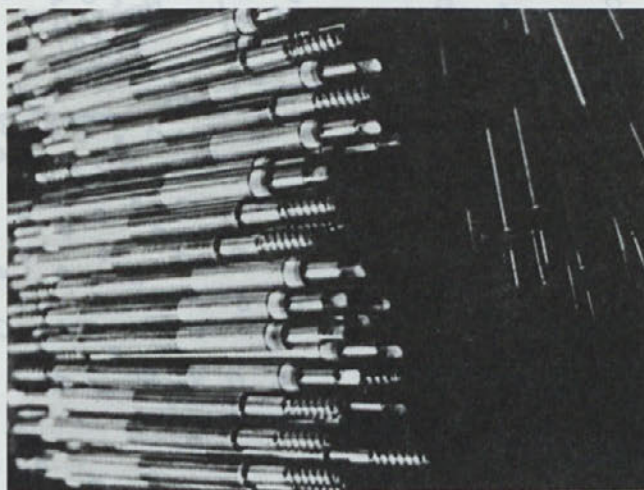
Devetmesečni rezultati gospodarjenja so praviloma dober pokazatelj uspešnosti poslovanja v nekem letu. Za to obdobje smo napovedovali slab rezultat, celo izgubo. Izgube za celotno obdobje sicer nismo ugotovili, smo pa brez dvoma poslovali z izgubo v zadnjem tromesečju, saj smo v celem devetmesečju poslovali pozitivno na račun zmanjšanja terjatev iz prvega polletja.

Kljub spremembam Zakona o celotnem prihodku in dohodku tik pred oddajo periodičnega obračuna, smo ta obračun naredili po stari varianti, ki je za nas bolj ugodna.

Celotni dohodek v znesku 97 milijard dinarjev predstavlja 74 % planiranega celotnega prihodka, vendar je večji od pričakovanega v tem obdobju. Razlog je v veliki prodaji gospodinjstevskih aparatov in sesalnikov, v razmeroma visokih cenah, v visokih tečajih tujih valut in v nizkih terjatvah. Na domačem trgu je vrednost terjatev minimalno manjša kot v prvem polletju, v čistem izvozu pa je prvič znesek terjatev pod milijonom dolarjev, kooperacijski saldo pa je skoraj trikrat manjši kot je bil 30.6.1988. Nizke terjatve so rezultat intenzivne izterjave v septembru in oktobru in v njih ni več "rezerve" za konec leta.

45 % celotnega prihodka smo ustvarili s prodajo gospodinjstevskih aparatov in sesalnikov, skoraj 18 % z ostalo domačo prodajo, spet pa se povečuje delež izvoza v celotnem prihodku, saj je bil v tem obdobju dobrih 34 %, kljub temu pa plan izvoza nismo dosegli.

Sredstva, ki smo jih porabili, da smo ustvarili omenjeni celotni prihodek, so za 211 % večja kot so bila v lanskih devetih mesecih, povečuje pa se tudi njihov delež v celotnem prihodku in znaša 76 %. To pomeni, da za vsakih 100 dinarjev ustvarjenega celotnega prihodka porabimo 76 dinarjev sredstev, to je materiala in surovin, amortizacije, ostalih materialnih in poslovnih stroškov skupaj z revalorizacijami.

Gredi - Foto: Tolar J.

Za doseg boljše ekonomičnosti ob istem celotnem prihodku bi morali zmanjšati stroške, kar bi dosegli z varčnejšim poslovanjem z materialom in zmanjšanjem vseh ostalih stroškov.

Tako skupni dohodek v višini 23,5 milijard dinarjev kot dohodek v znesku 22,6 milijarde dinarjev sta dosežena glede na plan skoraj 8 procentov, žal pa beležimo tako visoko doseganje plana tudi pri obveznostih iz dohodka. To sicer ne velja za davke in prispevke, pač pa toliko bolj za realne obresti, ki jih pokrivamo iz dohodka. Te so kar šestkrat večje od realnih obresti v lanskih devetih mesecih in predstavljajo 189 % planiranih. Skupne plačane oziroma realne in revalorizacijske obresti znašajo 16,3 milijarde dinarjev in so po nekaj letih razmeroma dobre likvidnosti sedaj prvič spet večje od zneska bruto osebnih dohodkov. Vzrok za tako visoke obresti so visoke obrestne stopnje, visoki tečajji tujih valut in likvidnostne težave. Na prva dva vzroka nimamo vpliva, likvidnostne težave pa so posledica pomanjkanja deleža lastnih virov sredstev, to pa je posledica poslovanja in investicijske politike preteklih let.

Skoraj 89 % čistega dohodka smo namenili za bruto osebne dohodke. Izplačila le-teh je v tem letu določal interventni zakon in družbeni dogovor, tako je bil povprečni mesečni osebni neto dohodek v tem obdobju dobrih 60 starih milijonov dinarjev, kar je 138,5 % več kot v devetmesečju leta 1987.

Ostanek čistega dohodka pa smo namenili za stanovanjski del sklada skupne porabe, rezervni in poslovni sklad. Akumulacija v znesku dobro milijardo dinarjev je le 1,1 % celotnega prihodka, pa tudi akumulacijska stopnja 2,67 % je tako nizka, da bi v skladu z zakonodajo lahko rekli, da poslujemo z motnjami.

Tudi revalorizacijska podbilanca izkazuje manjko revalorizacijskih pridozkov, ki ga je potrebno pokriti iz tekočega rezultata ali pa razmejiti in po dvanajstih mesečno pokriti v naslednjem letu.

Za poslovanje v zadnjem kvartalu in s tem tudi v celem letu ni možno napovedati nič dobrega tudi zaradi velikih investicijskih želja, ki bodo še zmanjšala delež lastnih virov sredstev in povečale nelikvidnost.

Ivanka Eržen

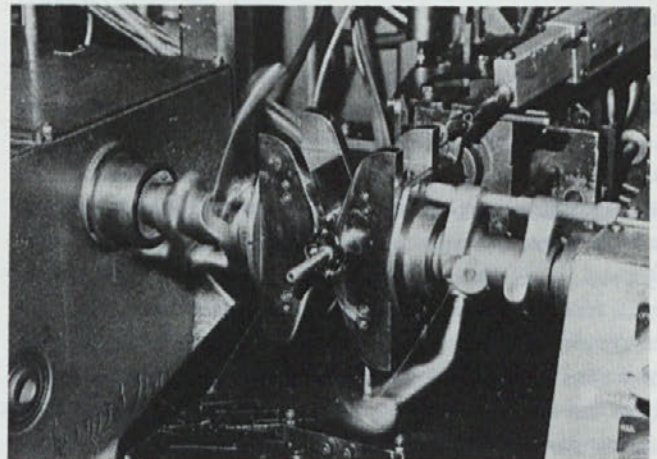
S tehnološkimi izboljšavami povečati produktivnost

Produktivnost dela je odvisna od znanja, mehanizacije (tehnična opremljenost), organizacije dela in delovnega tempa. Znanje omogoča uspešno poseganje v ostale tri komponente produktivnosti. Stevilne ročne delovne operacije se lahko mehanizirajo npr. vpenjanje in izpenjanje obdelovancev, mazanje itd. Produktivnost izdelave je odvisna tudi od izkoristka kapacitet. Ugotavljamo jo lahko iz ekonomskih ciljev (dohodek na zaposlenega) in iz posnetkov obstoječih izdelavnih procesov.

V oktobru in novembru letošnjega leta smo izdelali vzorčno analizo za oceno produktivnosti v neposredni proizvodnji v Železnikih in v Retečah. Delovne operacije so bile slučajno izbrane. Vsako delovno operacijo smo analizirali po "Work Faktor - hitrem postopku" in s tem dobili teoretično porabo delovnega časa pri obstoječi ureditvi delovnega mesta. Vsako delovno operacijo smo racionalizirali z organizacijo delovnega mesta (skrajšanje gibov, dvoročno delo itd.) in z mehanizacijo, predvideli smo boljše delovne razmere, humanizacijo in organizacijo. Izračunali smo, da je z uvedbo vseh teh izboljšav na analiziranih operacijah možno doseči 20 do 30 %-ni prihranek časa. To so potencialne možnosti za povečanje produktivnosti, ki jih je možno izkoristiti le z realizacijo tehnoloških izboljšav, z izboljšanjem organizacije, z boljšim izkoristkom delovnega časa in z zmanjšanjem motenj.

Za povečanje produktivnosti se konstruirajo oziroma izdelujejo sledeči stroji in naprave:

- stroj za polavtomatsko sestavljanje ščetk, vodil in ohišij za novo sesalno enoto,
- navijalni stroj za navijanje statorjev sesalnih enot s terminali,
- kontrolna oprema za sesalno enoto,
- mehanska roka za avtomatsko odzemanje polizdelkov iz orodja na vlečenju pokrovov sesalnih enot,

Navijanje rotorjev - Foto: Tolar J.

- obdelovalni center za okrov sesalnih enot za mokro sesanje,
- priprava za hitrejšo menjavo brusnih plošč na strojih za stopenjsko brušenje,
- priprava za hitro menjavo orodij na stiskalnicah,
- stroj za navijanje statorjev motorjev z zunanjim tekačem.

V januarju 1989 bomo pričeli s projektiranjem tretje linije za montažo sesalnih enot in z racionalizacijo delovnih operacij v proizvodnji.

Zapisal:

Drago Benedik, dipl. inž.

Problematika kadrovanja in izobraževanja v DO

Iz vseh poročil občinskih skupnosti za zaposlovanje lahko vidimo, da so težki pogoji gospodarjenja prisilili OZD, da so močno omejile zaposlovanje dodatnih delavcev. Pri nadomeščanju odhodov (upokojitve, JLA in drugo) so se organizacije začele bolj racionalno obnašati. Ne pojavlja se več t.i. ekstenzivno zaposlovanje t.j. zaposlovanje iz drugih območij. Zaposlenost v združenem delu v občini Skofja Loka se je letos zmanjšala za 0,9 %.

V naši celotni DO smo število zaposlenih v primerjavi s 30.11.1988 napram 31.12.1987 povečali za 3,2 %. Za leto 1988 smo planirali 1494 delavcev, na dan 30.11.1988 pa smo imeli 1534 zaposlenih, v mesecu decembru predvidevamo, da se bo število zaposlenih zmanjšalo za oca 20 delavcev, kar je v glavnem posledica odhodov v JLA. Letos smo zaposlili poleg ostalih delavcev tudi 30 pripravnikov in sicer:

- s VII stopnjo 1,
- s VI. stopnjo 2,
- s V. stopnjo 12,
- s IV. stopnjo 15.

Vsako leto, ko planiramo število zaposlenih za naslednje leto, postavljamo sklepe, da bomo v glavnem zaposlovali svoje študente, ter učence, ki končujejo osnovno šolo. Ko se mesečno pregledujejo plani, sproti ugotavljamo, da rabimo vedno več delavcev. Problem nastaja v tem, ko je treba ljudi v parih dneh poiskati. Letos smo precej reševali z zaposlovanjem preko Mladinskega servisa. Pri tem nam je šel na roko le Mladinski servis iz Kranja, ki nam je sproti zagotavljal potrebno število študentov. Z Mladinskim servisom v Skofji Loki smo podpisali pogodbo o sodelovanju, pa je žal ostalo samo pri sklenitvi pogodbe. Kljub stalnim prošnjam, urgencam, se v Mladinskem servisu v Skofji Loki nič ne premakne. Zaradi tega smo morali

stalno premeščati zaposlene v Retečah v proizvodnji in montažo v Železnike. Studenti, ki jih je organiziral Mladinski servis iz Kranja, stanujejo v okolici Kranja in Radovljice in nimajo možnosti prevoza v Železnike.

Poleg teh smo iskali delavce, ki so prijavljeni na Skupnosti za zaposlovanje v Skofji Loki, kot brezposelni. Tudi tam smo jih nekaj dobili in sprejeli v delovno razmerje za določen čas. Ker nam je delavcev še kljub temu ves čas primanjkovalo zaradi dodatnih naročil v proizvodnji, smo se dogovarjali še s Šolskim centrom v Skofji Loki. Dobili smo šest učencev, ki so v mesecu novembru opravljali svojo šolsko prakso v naši DO. Za dva meseca smo vse pripravnike s IV. stopnjo prerazporedili v proizvodnjo. Torej lahko vidimo, da smo na vse možne načine reševali "manjko" zaposlenih v proizvodnih enotah, ki je bil posledica dopustov, bolniških izostankov in dodatnih naročil za posamezne izdelke v proizvodnji.

V nadaljevanju je prikazana tabela po kvalifikacijski strukturi in sicer, koliko delavcev smo na novo zaposlili, oz. koliko delavcev je prekinilo delovno razmerje v naši DO:

	I,II	III,IV	V	VI/1	VII/1	VII/2	SKUPAJ
PRISLI	82	27	23	3	6	2	143
ODSLI	58	23	7	1	6	/	95
+, -	+ 24	+ 4	+ 16	+ 2	/	+ 2	+ 48

Iz tabele je razvidno, da imamo zaposlenih 24 delavcev več z najnižjo strokovno izobrazbo in 24 delavcev več od IV. do VII/2 stopnje.

Imamo sledečo kvalifikacijsko strukturo vseh zaposlenih v DO:

VII/2	- mag	= 4	0,3 %
VII/1	- VS	= 44	2,8 %
VI/1	- ViS	= 54	3,5 %
V/1	- SS	= 259	16,9 %
III,IV.	- KV	= 348	22,7 %
II,I	- PK,NK	= 825	53,8 %
SKUPAJ:		= 1534	100 %

Vidimo, da imamo na račun zaposlovanja nizkостrokovnih kadrov zelo slabo kvalifikacijsko strukturo, saj več kot 50 % vseh zaposlenih predstavljajo le-ti. Opažamo, da je zelo slabo zanimanje za študij ob delu od V. stopnje zahtevnosti navzgor. Vsako leto se pogovarjamo, kaj bomo naredili, da bomo izobrazbeno strukturo izboljšali, kaj bomo naredili, da bomo zaposlene za svoje delo bolj usposobili ipd. V večini primerov lahko rečem, da ostane samo pri sklepih. Letos se je pokazal velik problem, ko nismo mogli odobriti študija ob delu na IV. in V. stopnji delavcem, ki delajo v proizvodnih oddelkih, ker jim nismo mogli zagotoviti samo dopoldanskega dela. Propadla je tudi akcija, da bi mlajši delavci, ki nimajo končane osnovne šole, naredili vsaj skrajšan program. To je stopnja, ki jo lahko opredelimo med II. in IV. stopnjo zahtevnosti. Po dol-

gotrajnem pregovarjanju delavcev, vodilnih v proizvodnji in po dogovoru z DU Škofja Loka, ki bi pouk organizirala tudi v dveh izmenah, so se delavci premislili. Marsikdo vidi možnost dobrega zaslužka brez šole, marsikdo pa vidi kvalificirane delavce v proizvodnji, ki ravno toliko zaslužijo ali pa malenkost več, kot le-ti, ki še osnovnošolske izobrazbe nimajo. Že dolgo časa opozarjamo na neena-kopraven položaj delavcev z isto stopnjo izobrazbe, ki so po "smoli" razporejeni v proizvodne oddelke, oz. v druge oddelke. Delavci s IV. stopnjo v proizvodnji po vseh pravilih ne morejo nikamor napredovati, imajo od 5. do največ 13 GD, medtem, ko npr. njihovi sošolci po nekaj letih v oddelkih orodjarne, vzdrževanju ipd. lahko napredujejo do 18. GD in imajo še $KU_1 = 1,25$. Sprašujem se, kaj bo, ko bodo kvalificirani delavci v proizvodnji začeli odhajati. Poleg tega smo že v preteklosti veliko škode naredili z institucijo ugotavljanja z delom pridobljene delovne zmožnosti. Zopet je veljalo le za delavce, ki niso bili privezani na stroj oz. tekoči trak. Velik problem predstavlja tudi funkcionalno izobraževanje in izpopolnjevanje. Branim se tečajeve in seminarjeve, ki poleg strokovnega znanja prinašajo tudi znanje, ki je nujno potrebno za vsakega razgledanega in uspešnega človeka. Trdim, da ni dovolj, če rečemo, da bomo organizirali v okviru DO 20 urni tečaj za mojstre, za delavce na NC strojih ipd., kjer jih bomo seznanili le s strokovnim delom, manjka pa znanje iz organizacije dela, odnosov do dela in podrejenih, znanja po komunikativnosti ipd. Če ne bomo tudi širše razgledani, nam vsi tečaji ne bodo prinesli željenih učinkov. Hočem povedati, da bomo le z načrtnim izobraževanjem, usposabljanjem in izpopolnjevanjem za delo že zaposlenih delavcev dosegli željene cilje, to je dobro poslovanje celotne delovne organizacije.

Meta Habjan, inž.

Aktualne teme

SLOVENIJA IN VPRAŠANJE VISOKIH TEHNOLOGIJ

V novembru 1988 so bili v Ljubljani tradicionalni Zihervlovi dnevi, na katerih so ugledni domači strokovnjaki obravnavali aktualno temo "ZASTAJANJE SLOVENIJE IN JUGOSLAVIJE ZA RAZVITIM SVETOM IN NAŠA PRIHODNOST".

Med številnimi razpravljalci je vzbudil veliko zanimanje tudi Emil Milan Pintar s prispevkom:

"SLOVENIJA IN VPRAŠANJE VISOKIH TEHNOLOGIJ"

v nadaljevanju prispevka v celoti objavljamo teze, ki jih je za to priliko pripravil avtor. Prepričani smo, da bodo pri bralcih vzbudile veliko zanimanja in razmišljanja.

Uredništvo

...." Pametni se svetu prilagajajo, neumni svoj svet prilagajajo sebi, razvoj je torej odvisen od neumnih.

G.B. Shaw

Tragična iluzija je prepričanje nekaterih, da so visoke tehnologije tehnično vprašanje. Črno-belo razumevanje družbe se imenuje Črnobil.

1. Zaradi izpadanja iz matice toka evropskega razvoja Jugoslavija čedalje teže sledi tudi razvoju visokih tehnologij: v njihovem nastajanju skoraj ne sodelujemo več, pa tudi uporablja jih čedalje manj in vedno manj učinkovito.

Jugoslavija je pričela izpadati iz evropskega razvojnega toka sredi sedemdesetih let. Takrat je Evropa, pretresena zaradi skokovitega naraščanja cen energije, odločno krenila v razvoj novih proizvodnih tehnologij, novih izdelkov in predvsem nov tip družbene organizacije in upravljanja. Celoto teh medsebojno prepletenih in soodvisnih procesov imenujemo tretjo znanstveno-tehnološko revolucijo. Njen pojav pomeni v bistvu začetek konca klasične industrijske dobe, njenih organizacijskih modelov, miselnih kategorij in filozofije (stila življenja). Pomeni prehod klasične produkcijske v inovacijsko družbo.

Jugoslavija tem spremembam ni sledila. V sedemdeseta leta je prišla z najstarejšo politično ekipo v Evropi, preobremenjeno z vprašanji konzerviranja "pridobitev revolucije", nesposobnost razumevanja tehnoloških razvojnih zakonitosti sodobnih družb. Reforme so zato v Jugoslaviji krenile v povsem drugi smeri kot v Evropi:

- v pridobitev proizvodnih procesov (tozdiranje) in s tem disperzijo kapitalističnih tokov,
- v monopolizacijo del, nalog in funkcij, torej delovnih mest, kar vodi v ukinjanje konkurence in tekmovalnosti na vseh ravneh, to pa v izgubo motiva za izobraževanje, usposabljanje, izpopolnjevanje,
- v upravljalški amaterizem in dilentantizem, ki pomeni ne le korak nazaj glede na kvaliteto sprejetih odločitev, temveč povzroča gigantizem upravnega sistema in nenormalno obsežno angažiranje delovnega časa za odločanje.

Sedemdeseta leta pomenijo zato zapiranje Jugoslavije same vase, ograjevanje od tujih trgov z visokimi zaščitnimi carinami (80 - 120%), izstopanje iz mednarodnih tehnoloških centrov in organizacij, socializacijo iz mednarodnih tehnoloških centrov in organizacij, socializacijo poslovne in razvojne neuspešnosti podjetij, regij in republik itd. Jugoslavija je pričela drseti z ravni srednje razvite države v krog "srednje nerazvitosti" in to se je odražalo tako v njeni gospodarski kot mednarodni politiki. Ta zdrs je danes že tako očiten, da se npr. naši kvalificirani delavci v tujini že skoraj ne morejo več vključevati v profesionalne sisteme, temveč kandidirajo za ne-kvalificirana delovna mesta. Na ravni ekonomske politike pa se čedalje ostreje zastavlja vprašanje: ali so naša

podjetja sploh še sposobna uporabljati najnovejše tehnologije? Aleksander Bajt ugotavlja, da ne - to pa potrjuje tudi upadanje zanimanja zanje pri njihovih proizvajalcih oz. prodajalcih.)Intertrade, Mikroelektronika, Delta itd.). Kaj sploh so - "visoke tehnologije"?

2. Pojem "visoke tehnologije" (high-tec) je vzet iz komercialnega jezika. Dejansko so to "informacijske tehnologije" v najširšem pomenu besede, nastale kot rezultat organizirane raziskovalno-razvojne dejavnosti, katerih učinkovita aplikacija zahteva visoko koncentracijo specializiranih strokovnjakov in primerno organizacijsko fleksibilnost podjetja oz. družbe.

Tretja znanstveno-tehnološka revolucija je dejansko revolucija upravljanja. V tem času je prišlo do spreminjanja osnovnega organizacijskega modela podjetja zlasti transnacionalnih korporacij, od piramidalnega avtoritativnega tipa v "modularnega", torej modela, v katerem podsistemi delujejo "relativno samostojno", aktivno, polnoiniciativno. Še hitrejšje so transformacije v družbi organiziranosti - uveljavlja se tip inovativne družbe, v kateri je produkcija podrejena stilu življenja oziroma njegovi kvaliteti.

Na mikro ravni to pomeni opuščanje velikoserijske proizvodnje v korist večje fleksibilnosti proizvodnih programov oz. večje diverzifikacije proizvodov. Hkrati s to osnovno usmeritvijo pa narašča potreba po nadaljnjem zmanjševanju proizvodnih stroškov: ker sta se kategoriji "povečanje delovne zavzetosti" in "zmanjševanje OD" znašli v področju neelastičnosti, iščejo podjetja izhod v smeri racionalnejše organizacije: proizvodnja brez rezerv, poslovanje brez zalog, nič mrtvih kapitalov itd., so kategorije tega miselnega vzorca.

Prehajanje na modularni tip podjetniške organizacije ob vztrajanju na permanentnem zmanjševanju stroškov zahteva povečano stopnjo samokontrole in samodiscipline vseh, ki so udeleženi v procesih proizvodnje in upravljanja. Proizvodno-upravna samodisciplina postaja ekvivalent družbene samo-organizacije in s tem predmet civilne države in njene operativne zakonodaje.

3. Družbeno-ekonomski sistem posamezne družbe je postal parameter njenega tehnološkega razvoja. Z njim mora biti uveljavljena fleksibilnost dela (kompetitivnost delavcev) in kapitala (ekonomija realnih cen), podjetniška mišelnost v drobnem in zasebnem sektorju ter sodobne oblike družbene pomoči (politike) spodbujanja tehnološkega razvoja.

Dogovorna tehnologija visoke tehnologije ne potrebuje - vprašanje svoje uspešnosti rešuje skozi zidavo cen, kar ni omoroča kompleksna zaščita notranjih trgov, ali skozi socializacijo svoje poslovne oz. razvojne neuspešnosti. Hkrati pa je z naslonitvijo na parcialne interese uveljavila upravljalški amaterizem, ki je uničil vse oblike samodiscipline in vse motive za usposabljanje in izpopolnjevanje delavcev. To vodi v retardacijo na področju družbene delitve dela, s čemer postajajo take družbe praktično nes-

posobne za uspešno rabo zahtevnih informacijskih tehnologij. Oziroma obratno: te tehnologije so tako drage, da jih je treba učinkovito uporabljati, sicer postaja njihova aplikacija ekonomsko neupravičena - tega pa slabo organizirane in še slabše upravljane družbe ne zmorejo. Zato so visoke tehnologije lahko zanje tudi past: tujina nam jih dobavlja po visokih cenah, hkrati pa ve, da jim tudi z njimi ob sedanji družbeni organiziranosti, ne bomo konkurenčni. Izraz razvitosti ni število instaliranih high-tec sistemov, temveč ekonomska učinkovitost njihove uporabe po mednarodnih kriterijih.

Obstoječ družbeno-ekonomski sistem ni samo izraz gospodarsko-politične razvitosti posamezne družbe, temveč hkrati njen okvir. Naš družbeno-ekonomski sistem omogoča in spodbuja aplikacijo primitivnih proizvodnih tehnologij in upravnih modelov, s katerimi postajamo na svetovnih trgih čedalje bolj neučinkoviti. Prevedeno v razvojni jezik to pomeni: imamo družbeno-ekonomski sistem, ki je omogočil razvoj do približno 3.000 \$ dohodka per capita, ne pa več. Ostajanje na tem nivoju je drsenje nazaj - padanje vrednosti naših izdelkov na svetovnem trgu pomeni padanje vrednosti našega dela. Vrtimo se v začaranem krogu reform marginalnih faktorjev, v bistvo problema ne sežemo. Za prodor v nasledno etapo razvoja (5 - 7.000 \$ per capita) potrebujemo tehnološki preskok na novo produkcijsko in upravno paradigmo, ta pa ni mogoč brez bistvenih sprememb družbeno-ekonomskega sistema, celo nevaren je.

Primer: Ravnanje z radioaktivnimi snovmi - glej Delo, ponedeljek, 10.10.1988: V zadnjih treh letih se je v Srbiji in na Hrvaškem izgubilo (?) ali bilo ukradenih več deset kapsul z radioaktivno vsebino in ogroženih mnogo življenj; ne da bi kdorkoli, ki je poklican na zaščito pred takšnimi snovmi, odgovarjal vsaj disciplinsko. Nasprotno, kot ob tej priložnosti so vse poskušali prikriti (in v dobršni meri se jim je to tudi posrečilo).

4. Bistvene točke reforme družbeno-ekonomskega sistema so:

- sistematično zmanjševanje carinske zaščite na vseh področjih, zlasti v proizvodni strojev (avtomobilska industrija, bela tehnika, elektrokovinska in strojna industrija),
- sprostitev trga dela,
- opustitev socializacije poslovne neuspešnosti na vseh ravneh vključno z zmanjševanjem prispevka za nerazvite ter prehod v politiko spodbujanja tehnološkega razvoja (inovativni skladi, razvojni dinar, izobraževalni dinar itd.) in podjetništva,
- sprememba upravnega modela na družbenem podjetniškem nivoju: na družbenem to pomeni spremembo bančnega in računovodskega poslovanja ter organiziranosti družbenih dejavnosti, infrastrukturnih podsistemov in delegatskega sistema na podjetniški ravni pomeni spremenjeno vlogo poslovodne strukture in njeno polno odgovornost za kadrovske politike v podjetju.

Slovenija vztraja na nekaterih stereotipih, izoblikovanih

v obdobjih ekstenzivnega razvoja in primernih za rane faze industrializacije. Tak stereotip je zastarela predstava o polni zaposlenosti kot pogoju družbene stabilnosti. V razvitih družbah stabilnost ni več statična temveč razvojna kategorija: najbolj stabilen družbeno-ekonomski razvoj imajo dežele OECD, v katerih nezaposlenost dosega v povprečju med 8 in 13 %. Kadrovska oz. zaposlitvena nemobilnost je oblika "mrtvih kapitalov", ki si je družbe, ki žele biti mednarodno konkurenčne, ne morejo več privoščiti, ne le zaradi enormnih stroškov navidezno zaposlenih, temveč zato, ker ohranjanje te kategorij izničuje vse motive za izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje.

Drugi stereotip, na katerem vztraja Slovenija je idealizirana podoba delavca kot nosilca razvojnega interesa. Ukinitev zasebne lastnine je pomenila tudi spremembo tistih družbenih odnosov, v katerih je delavski razred nastajal in se kot delavski razred tudi ozaveščal. V Sloveniji danes ni delavskega razreda in govoriti o delavskem razredu je ali nesmisel ali manipulacija. Imamo zelo stratificirano populacijo delavcev, ki se ni formirala niti kot razred niti se ni kot razred ozaveštila in torej ne deluje kot razred niti ne nosi s seboj zavesti delavskega interesa. V upravljanje vstopajo delavci kot posamezniki, kot državljani, ne kot proletarijat; v njem sodelujejo sledeč svoj zasebni, parcialni potrošni ali splošni interes državljan, ki je občasno in ponekje nacionalno obarvan - nikakor pa ne kot nosilci dolgoročnega razvojnega interesa proletariata. To je iluzija, ki jo drago plačujemo. Na tej iluziji je grajen celoten sistem upravljanja, od delegatskega principa do interesnih skupnosti in "neposrednega upravljanja z dohodkom". Prav zaradi odsotnosti razredne zavesti je sistem upravljanja zašel v bolezensko deformacijo gigantizma. Dogovorna ekonomija je predpostavila razredno in s tem razvojno osveščenost delavcev; odsotnost te zavesti spreminja dogovarjanje in usklajevanje v dolg, mukotrpen in na bistvenih elementih jalov proces.

Tretji tak stereotip, ki ga Slovenija umetno ohranja, je prepričanje o naprednosti družbene lastnine. Družbena lastnina je zgodovinsko predstavljala napredek nasproti zasebni lastnini takratnega tipa, ki je bila pravni temelj za prilagajanje viška dela in celo rezultatov tujega dela. Toda tak tip zasebne lastnine v sodobnih družbah ne obstoji več. Skozi številne reforme je ta lastnina bistveno spremenjena in socializirana - na drugi strani pa je naša družbena lastnina ostala nerazvita, ideološko systemska kategorija, zastarela in neproduktivna tako v svojem lastnem ekonomskem sistemu kot v primerjavi z lastnino različnih oblik v razvitih kapitalističnih družbah.

To so samo nekateri ključni elementi, skozi katere se izraža nesodobnost naše družbe, njena vsebinska neprimernost za moderne tehnologije.

5. V družbeno zavest je že prodrlo spoznanje o nujnih spremembah družbeno-ekonomskega sistema. Toda spremembe v tekoči ekonomski politiki, pa tudi večji del tistih, ki jih prinašajo predlogi za novo ustavo, so izven tega konteksta. Težijo k dograjevanju obstoječega sistema oz. njegovi cen-

tralizaciji in ne izhajajo iz spoznanja, da je gledano ekonomsko, to sistem produkcijske primitivnosti in razvojne revščine, model, v katerem se visoki principi humanizma mešajo z najhujšimi ekonomskimi omejitvami, ki so ne le posledica sedanje neuspešnosti Jugoslavije na mednarodnem ekonomskem prizorišču, temveč tudi njene izključenosti iz razvojnih tokov.

Visokte tehnologije zahtevajo izjemno precizno, usklajeno sinhronizirano delovanje vseh dejavnikov. Ta sinhronizacija ne more biti izraz normativne ureditve družbe ali njene avtoritarne organiziranosti. Točneje, kadar je rezultat avtoritarnosti, deluje to le začasno, predvsem pa za ceno ubijanja ustvarjalnosti. Prav zato so avtoritarni modeli preživeli - ne morejo zagotoviti discipline, ne da bi ubili ustvarjalnost.

Disciplina razvitih družb je lahko le samodisciplina svobodnih, razvitih subjektov. V Marxovi viziji so to delavci kot nosilci zgodovinske razvojne zavesti; v naši praksi se ta zavest v stratificirani populaciji delavcev ne oblikuje in ne uveljavlja. Da bi se oblikovala samodisciplina pa morajo biti delavci neposredno odvisni od svojega uspešnega vključevanja v proizvodne in upravne sisteme in podjetja neposredno odvisna od uspešne organizacije proizvodnje in upravljalci v družbi neposredno odvisni od dejanskega razvoja.

Dejanskega razvoja Jugoslavija že desetletja nima več - skrajni čas, da spremenimo družbeno-ekonomski model in upravljalce v družbi.

Razvojni trendi na električnih rotacijskih strojih v naslednjem desetletju

UVOD

Če hočemo napraviti prognozo in trend razvoja na električnih rotacijskih strojih v naslednjem desetletju, moramo v grobem pregledati in analizirati sedanje stanje.

Vsi električni rotacijski stroji (motorji, generatorji, zavore, dajalniki impulzov itd.) so konstrukcijsko izdelani v odprti ali zaprti izvedbi. Odprte izvedbe rotacijskih strojev (v ISKRI Železniki se izdelujejo v oca 90 %), ki se povečini izdelujejo za gospodinjske aparate, so izdelane tako, da sta ležajna jarma centrirana direktno na lamelirani statorski paket (skeletalna izvedba motorjev). Večina ležajnih jarmov je odlita iz silumina ali pa zamaka. Za motorje za šivalne stroje pa izdelujemo A jarme iz plastičnega materiala. Zaprte izvedbe rotacijskih strojev pa so izvedene tako, da se v kovinskem valju (iz silumina ali jekla) nahaja aktivni del motorja (DC servomotorji in malose-

rijski motorji), ležajni jarmi pa so centrirani na valj (zelo draga, vendar najbolj natančna izvedba). Obstajajo pa tudi zaprte izvedbe, kjer je zaprt ležajni jarem centriran direktno na lamelirani statorski paket motorja (koračni motorji in AC servomotorji). Pri zaprtih izvedbah so ležajni jarmi izdelani večinoma iz silumina. Gredi motorjev so večinoma iz jekla za poboljšanje Č.1530, Č.1730 in Č.4732, le na sesalnih enotah trenutno uporabljamo avtomatno jeklo Č.3990. Na motorjih profesionalnega programa (kjer se zahteva življenska doba 20.000 ur) in na sesalnih enotah, kjer pri 25.000 vrt./min zahteva 2000 ur življenske dobe) uporabljamo kroglične ležaje, na motorjih za gospodinjske aparate (kjer se zahteva življenska doba do 500 ur) pa večinoma uporabljamo drsne ležaje iz sinter železa (SINT B 10) ali sinter bronze (SINT B 50). Odprte izvedbe motorjev izdelujemo večinoma v ventilirani izvedbi (lastni ventilator ali pa tuje hlajenje), dočim so zaprte izvedbe motorjev po večini brez lastne ventilacije.

V tako (zelo na grobo) opisani konstrukciji rotacijskih strojev se nahaja aktivni del, ki pa se razlikuje glede na fizikalno vrsto:

Kolektorski rotacijski stroji (poudarek je na univerzalnem motorju)

Aktivni del se sestoji iz lameliranega statorskega in rotorskega paketa, v katerih je nameščeno bakreno navitje. Dovod električnega toka v rotor se vrši preko kolektorja (ki opravlja tudi komutacijo), ščetk, vzmeti in vodil ščetk. Navitje, lamelirani paket, kolektor in ščetke so dimenzionirani tako, da segrevanje ni večje, kot ga dovoljujejo predpisi za določeno klaso izolacije (npr. za klaso B je max. segrevanje 95 K nad okolico 25° C), življenska doba delov, ki se obrabljajo (ščetke in kolektor), pa mora biti takšna, kot jo zahtevajo prevzemno tehnični predpisi kupca (npr. 800 ur za sesalno enoto za suho sesanje). Odlika kolektorskih rotacijskih strojev je v velikem izkoristku, visoki hitrosti vrtenja, močnem zagonskem momentu in veliki specifični moči: pomanjkljivost pa je v velikem šumu, kratki življenski dobi (do cca 2000 ur) zaradi obrabe ščetk in kolektorja ter pri univerzalnem motorju v veliki razliki med hitrostjo vrtenja v praznem teku in pri nazivni obremenitvi (ta velika razlika v hitrosti vrtenja pa je zaželjena pri sesalni enoti) ter v oddajanju radiofrekvenčnih motenj.

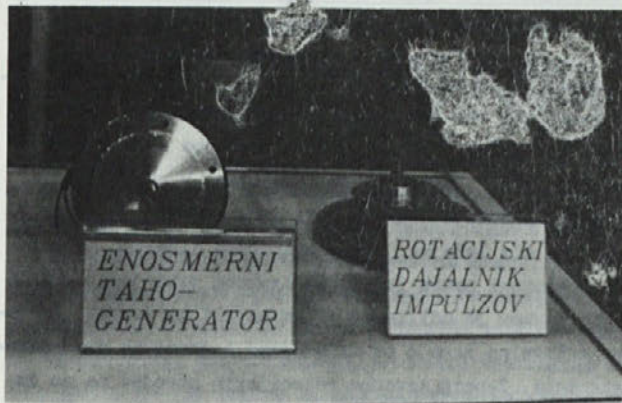

Foto: Galjot M.

Velika prednost kolektorskih motorjev je tudi v tem, da se jim hitrost vrtenja da enostavno spreminjati (variak, tirstor, reostat, tranzistor itd.) Uporaba kolektorskih strojev je danes brez primere: na milijone univerzalnih motorjev se uporablja v gospodinjskih aparatih (sesalniki, mešalniki, mlinci za kavo, pšenico, orehe itd., mesoreznice, centrifuge, nože, šivalne stroje itd.), v električnih ročnih orodjih in hobby programu (ročni vrtalni stroj, krožne in verižne žage, kotni brusilniki, kosilnice za travo itd.), področje uporabe pa se z razvojem elektronike še povečuje (npr. pogon pralne stroja). Tudi kolektorski motorji večjih moči so nenadomestljivi za pogone vseh modernih strojev in naprav (npr. glavni pogon za obdelovalne in orodne stroje itd.).

Asinhronski rotacijski stroji (poudarek je na motorju z zasenčenimi poli)

Aktivni del enofaznega stroja je statorski paket z glavno in pomožno fazo ter rotorski paket z odlito kletko iz čistega aluminija. Pri enofaznih motorjih z zasenčenimi poli pa je pomožna faza v obliki zagonskega kratkostičnega obroča (iz Cu ali Al) na razcepljenem delu statorskega pola (če se ustvari potujoče magnetno polje). Odlika teh motorjev je v enostavnosti, v nizkem šumu (ker imajo max. 2950 vrtljajev/minuto) in dolgi življenski dobi; pomanjkljivost pa je v nizkem izkoristku, nizkem zagonskem momentu in v nizki specifični moči. Pač pa enofazni kondenzatorski motorji (posebno motorji z zunanjim tekačem) že dosegajo izkoristke preko 50 % (v nasprotju z zasenčenimi poli, kjer je izkoristek 20 %), zato se jim področje uporabe nenehno širi.

Zaradi enostavnosti in cenenosti se enofazni motorji z zasenčenimi poli največ uporabljajo v širokopotrošnih izdelkih kot: centrifuge, črpalke za pralne in pomivalne stroje, kaloriferji, ventilatorji itd.

Enofazni kondenzatorski motorji z zunanjim tekačem pa so se izkazali kot optimalni za pogon ventilatorjev, kuhinjskih nap ter klima naprav.

DC motorji in DC servomotorji

Med trajnimi magneti, ki so fiksirani na železnem valju (iz cevi ali pa iz pločevine) se vrtil lamelirani rotor, v katerem je navitje. Dovod toka se vrši preko kolektorja in ščetk. Odlika teh strojev je v veliki specifični moči, velikem izkoristku in majhni razliki med hitrostjo vrtenja v praznem teku in nazivno hitrostjo vrtenja. Ker v praznem teku stroju naraste hitrost le 10 - 15 %, so po šumu ugodnejši od univerzalnega motorja. Pomanjkljivost DC strojev pa je v obrabi ščetk in kolektorja ter močnem oddajanju radiofrekvenčnih motenj. Kot trajni magneti se uporabljajo keramični magneti (oksidi železa ter elementa barij in stroncij) ali pa magneti iz redkih zemelj (samarium in kobalt). Značilnost trajnih magnetov za elektromotorje je v visoki koercitivni sili B_H (da se vsled kratkostičnih tokov ne razmagnetijo) ter visoki rementni indukciji B_r . Trajni magneti tudi ne smejo biti podvrženi temperaturnim vplivom in pa staranju.

DC motorji so se najbolj uveljavili v avtomobilski industriji

Foto: Galjot M.

ji (za hlajenje, ventilacijo, za pogon črpalk, za pogon brisalnikov, za pomik šip, sedežev, anten itd.), saj moderen avtomobil poseduje preko 10 motorjev; nadalje so se uveljavili za pogon igrač, vse bolj pa prodirajo na področje gospodinjskih aparatov (npr.: sušilniki las, zobne ščetke, prha za nego zob), električnih ročnih orodij, hobby programa ter pogona malih transportnih enot.

DC servomotorji pa so se uveljavili kot električni servopogoni za pomik in nastavitvev geometričnih vrednosti v obdelovalnih in orodnih strojih. Zaradi hitre odzivnosti pa DC servomotorji uspešno zamenjujejo hidravlične in pnevmatične servopogone.

AC servomotorji in motorji z elektronsko komutacijo

Pri teh strojih so trajni magneti fiksirani na motorju, stator pa je podoben tro-faznemu navitju asinhronskega stroja ali statorskemu navitju kolektorskega stroja ali pa so tuljave prostorsko porazdeljene po obodu statorja. Navitja teh strojev so napajana z enosmernim tokom preko elektronskih vezij, ki istočasno vršijo tudi elektronsko komutacijo. Karakteristika teh motorjev je enaka DC motorjem, odlika pa je v dolgi življenski dobi, saj motor nima delov, ki bi se obrabljali. Življenska doba teh motorjev je odvisna od ležajev, od izolacije in od zanesljivosti elektronskih vezij. Trajni magneti na rotorju so enaki kot pri DC motorjih.

AC servomotorji zamenjujejo DC servomotorje povsod tam, kje stroji obratujejo tudi 24 ur dnevno oz. kjer se zahtevajo pogoni brez servisiranja.

Motorji z elektronsko komutacijo pa so se uveljavili za pogone v elektronskih napravah, kjer je komutacijska elektronika integrirana z osnovno. To so pogoni pomnilniških enot, kasetofonov, videorekorderjev itd.

Koračni motorji

Med ozobljenimi poli lameliranega statorja se koračno vrti rotor. Rotor je sestavljen iz trajnega magneta in dveh ozobljenih koles iz mehkomagnetnega materiala. Statorsko navitje je krmiljeno z enosmernim tokom preko elektronskih vezij. Pri koračnih motorjih se na motorju večinoma vgra-

jujejo trajni magneti iz redkih zemelj t.j. iz samarium - kobalta. Oblika koračnih motorjev je v izredno nizkem šumu ter dolgi življenski dobi, ki je odvisna od ležajev, izolacije in zanesljivosti elektronskih vezij.

Koračni motorji so se najbolj uveljavili v informacijski in biro tehniki, v pomnilniških enotah, za krmiljenje pomikov v predelovalni in avtomobilski industriji ter doziranje v petrokemični industriji itd.

se nadaljuje

Jože Sturm, dipl.inž.

Tudi to so poti do bolj varnega in zdravega delovnega okolja

Neuresničeva..je zahtev varstva pri delu nujno terja tako zastoje v proizvodnji, kot tudi druge stroške. Del stroškov sicer krije širša družbena skupnost, del pa neposredno tovarna. Za boljši odnos do varstva pri delu v tovarni je torej nujno, da s sistemskimi spremembami čimveč stroškov prenesemo neposredno na povzročitelja, to je tovarno, oz. njej zaposlene delavce. Prav v zadnjih nekaj letih vse spremembe, ki jih prinaša zakonodaja, potekajo v smeri, da stroške nezgod nosi tisti, ki jih je povzročil (nadomestila za bolniške izostanke, odškodnine za nesreče pri delu, stroški zdravljenja v primerih nesreč pri delu). Razbremenjevanje gospodarstva, na katerega se prav v zadnjem času vsi sklicujemo, bo prineslo tudi to, da bo vse večji del stroškov nezgod pokrival tisti, ki jih je povzročil. Posledica takega prenosa stroškov na tovarno bo, da se bomo vse bolj začeli spraševati, kdo je povzročitelj stroškov

Varjenje: Foto: Tolar J.

oziroma kriv za nastanek posamezne nezgode. Upam, da povzročitelja ne bomo iskali le statistično po posameznih stroškovnih mestih, ampak neposredno po posameznih vodjih in delavcih, z imeni in priimki. Prepričan sem, da bo šele tak pristop omogočil bistven napredek pri odnosu in s tem tudi zagotavljanju varnega in zdravega okolja.

Znano je, da se varno delovno okolje lahko doseže predvsem pri načrtovanju delovnega procesa, delovišč in posameznih del. Žal nam zaradi nepravilnega odnosa, neznanja in kratkih rokov za načrtovanje delovnega procesa vse preveč napak "uide skozi". Seveda take napake skušamo odpraviti v samem proizvodnem procesu. Tak način zagotavljanja varnega dela je predvsem drag in največkrat neuspešen. Večina si torej predstavlja, da varstvo pri delu obsega predvsem: rokavice, zaščitne čevlje in očala. Pri tako popačeni predstavi in uresničevanju varstva pri delu pa nujno prihaja do velikih in tudi nelogičnih nasprotij. To, kar se dogaja, da so osebna zaščitna sredstva le pravica in ne tudi dolžnost, je tovarni samo v breme. V tovarni tako nastaja dvakratna škoda. Z ene strani mora tovarna nositi stroške nabave teh sredstev, na drugi strani pa neuporaba le-teh povzroča nezgode in s tem tudi stroške. Tako trditev lahko pokazemo tudi s primerom iz naše tovarne. Ena od nezgod je nastala zaradi udarca ročice delavcu po nogi. Delavec seveda ni uporabljal primernih zaščitnih čevljev, čeprav jih delavci na teh delih dobijo v skladu s Pravilnikom o varstvu pri delu. Mogoče nekemu v opravičilo, drugim pa v dokaz oziroma posmeh le to, da niti eden od bližnjih sodelavcev, ki dobijo zaščitne čevlje, teh v času nezgode ni uporabljal. Ob takih primerih pa se lahko vprašamo, kaj z vse večjimi zahtevami in pritiski, da razširimo spisak del, na katerih delavci dobijo zaščitne čevlje. Ali jih potem pri delu tudi uporabljajo, to je seveda že drugo vprašanje? Na to vprašanje pa je odgovor lažji, če se spomnimo, kako se po tovarni šepeta, da si zaščitne čevlje delavci celo prodajajo med seboj. Če naj torej tovarna posluje predvsem rentabilno, je jasno, da pri določanju pravic do zaščitnih čevljev upoštevamo predvsem načela uporabe, rentabilnosti in namembnosti.

Pri osebnih zaščitnih sredstvih je treba opozoriti tudi na tista, ki pri delu tudi dejansko motijo. To so predvsem zaščitna očala. Ker imajo uradno zaščitna očala neomejen rok trajanja in hkrati dejansko ovirajo delo, se delavci zanje nočejo zadrževati, kaj šele, da bi jih uporabljali. Čeprav nam sistem nagrajevanja omogoča minimalno stimulacijo uporabe, pa ni pričakovati, da bo zagotovil tudi dejansko uporabo. Cena bo večja tako za tovarno v obliki odškodnine in drugih stroškov, kakor tudi in predvsem za prizadete delavce. V premislek lahko zaključimo z ugotovitvijo, da bo čas sicer celil rane, ker pa jih bo celil le počasi in ne popolnoma, bo prinesel tudi "napredek".

Anton Rovtar, dipl. inž.

Iz dela samoupravnih organov

Delavski svet je na svoji seji dne 6.12.1988 sprejel naslednje sklepe:

- Do naslednje seje je treba delavskemu svetu predložiti sklepe inventure za leto 1987.
- Cene gospodinjskih aparatov in njihovih rezervnih delov bodo od 26.12.1988 večje za 15 %.
- Prodajni pogoji po SaS med SOZD ISKRA in prometnimi organizacijami združenega dela. Cene so maloprodajne in so brez prometnega davka. Cene veljajo Fco iztovorna postaja kupca pri odpremi po železnici, oz. skladišče kupca pri kamionskih pošiljkah. Plačilni rok do 90 dni neto. Sprememba cen je nujna zaradi stalne rasti vhodnih surovin, energije in padanja vrednosti dinarja.
- Predlagane komisije za opravljanje inventure za leto 1988 je delavski svet soglasno sprejel.
- Glede na odločbo vodnogospodarske inšpekcije je delavski svet sprejel naslednje sklepe:
 1. člani delavskega sveta so seznanjeni z vsebino odločbe vodnogospodarske inšpekcije,
 2. strokovne službe so zadolžene, da ugotovljene pomanjkljivosti odpravijo do določenih rokov,
 3. sprejme se poslovnik za upravljanje s čistilnimi napravami - lovilci olj in roki ter način kontrole odpadnih vod,
 4. pristopi se k izgradnji odkrite deponije nevarnih odpadkov.
- Sprejet je bil Pravilnik o varstvu pri delu in Pravilnik o varstvu pred požarom s posameznimi rešitvami, sprejetimi na komisiji za varstvo pri delu in požarno varnost in komisiji za samoupravne akte. Po sprejetju pravilnikov je potrebno izdelati čistopis in ga posredovati vsem odgovornim vodjem v tovarni.
- Za ugotavljanje delovne zmožnosti za Rant Florjana je bila imenovana komisija v sestavi: Tolar Jože, Bogataj Tone in Smid Janko.
- Delavski svet pooblašča ISKRA BANKO, da nastopa v imenu naše delovne organizacije kot agent pri najetju kredita IFC.

Komisija za medsebojna delovna razmerja je imela svojo sejo dne 23.11.1988, na kateri je sprejela naslednje sklepe:

- V delovno razmerje so bili za določen čas sprejeti:
Jelenc Katarina, Žun Bojan, Pokorn Jožica, Kosec Nensi, Janežič Marjeta, Todič Zoran, Tišlerič Andela, Košir Nataša, Šesek Tatjana, Bertonoelj Viktor (31.12.1988).
- Delovno razmerje iz določenega v nedoločen čas s poskusno dobo 2 mesecev je bilo spremenjeno: Dobnikar Mariji, Zevnik Olgi, Bektaševič Samiru, Müllner Mateji in Rant Ireni. Za nedoločen čas je bil sprejet tudi Planinc Janez.
- Sklenitev delovnega razmerja za določen čas do 31.12.1988 se podaljša: Dorđević Nadici, Komaricki Sabini, Jožič Snježani, Zelnik Maji, Kalan Dini, Lučin Ani, Uršič Alenki, Rupnik Mileni, Koblar Majdi in Petrič Ireni.
- Na prosta dela in naloge samostojnega skladiščnika je

bil razporejen Mohorič Peter, ki ustreza vsem zahtevanim pogojem.

- Razporejeni so bili naslednji delavci: Košir Nataša, Vupotič Simona, Kenda Tadej, Planinc Janez, Sešek Tatjana, Bertoncej Viktor, Lučin Ana, Uršič Alenka, Zelnik Maja, Kalan Dina, Petrič Irena, Rupnik Milena, Koblar Majda.
- Prerazporejeni pa so bili: Dedič Hajrudin, Tolič Ivo, Šubič Martina, Leben Bojan, Lužnik Marjan, Solar Tanja, Pinterič Primož, Tolar Alenka, Tolar Bogo, Josipovič Radenko, Gajgar Robert, Hafner Milan, Luštrik Srečo.
- V prvi skupini so napredovali naslednji delavci: Lušina Tomaž, Markelj Tomaž, Gartner Viktor, Rant Franc, Logar Stojan, Pollak Martina, Primožič Rafko, Pintar Izidor, Pintar Damjan, Kejžar Franc, Ozebek Tone, Lavtar Vinko, Ločniškar Marjan, Hanuša Demir, Novinc Emil, Bašelj Brane, Demšar Tone, Benedičič Brane, Žontar Blaž, Brelih Tone, Golja Franc, Lavtar Franc, Kavčič Janez in Jenko Angelca. Za ostale predloge za napredovanja pa velja razloga sprejeta na komisiji za medsebojna delovna razmerja.
- Delovno razmerje so oz. bodo prekinili: Omrzel Magdalena, Pintar Bojan, Omič Zaim, Kaltak Meho, Košir Bogo in Košir Tomaž.
- Komisija je obravnavala potrebe po kadrih in sprejela sklep, da se objavijo oz. razpišejo naslednja dela in naloge:
 - vodja sektorja domače prodaje - razpis,
 - vodja računovodskega sektorja - razpis,
 - vodja službe za plan, analize in investicije - objava,
 - ekonomski tehnik za RE RI - objava.
- Studentom, ki delajo preko Mladinskega servisa v naši DO, se od 1. decembra 1988 poviša iz 4.500 din/h na 5.000 din/h. Enako velja za Pavlič Jožico, telefonistko v DE Reteče.
- Od 12.11.1988 je cena kilometrine 520 din.

24.11.1988 je zasedala komisija za družbeni standard in sprejela naslednje sklepe:

- Ugodeno je prošnji tov. Triler Radovana za spremembo namembnosti kredita, s tem, da je treba napisati nov sklep v interni evidenci pa naj bo kredit opisan pod novogradnjo.
- Naša delovna organizacija nima na razpolago finančnih sredstev, zato v skupno reševanje stanovanjskega problema družine Tušek ne gremo.
Za tak način reševanja stanovanjskih problemov naša DO ni zainteresirana. Če finančna sredstva namenimo za te primere, zmanjka sredstev za ostale (v naslednjem letu gradnja v Dašnici).
- Ljubljanska banka je poslala dopis, da bi delovna organizacija vzpodbudila pri delavcih pospešeno posojilo tistih posojil, katerih stanja so nizka, oz. se odplačujejo z nizkimi anuitetami, bodisi z enkratnimi zneski ali s povečanjem mesečnih anuitet. Komisija je mnenja, da DO delavcev ne more prisiliti v odplačevanje večjih anuitet, temveč jih samo obvesti.
- S 1.11.1988 je povečana stanarina v samskem domu Na Kresu za 55 %.

Prav tako je s 1.11.1988 večji prispevek v samskem domu na Sp. trgu v Škofji Loki iz 300 din na 1.000 din na dan.

- S 5.12.1988 je povečana cena toplega obroka za zunanje odjemalce in sicer: topli obrok za delavce Tehnika 6.000 din, topli obrok za ostale 5.000 din, kosilo 6.000 din in kosilo za delavce Tehnika 7.000 din

Iz zapisnikov zbrala:
Olga Vrhunc

Sindikalna organiziranost

Letos se zaključuje drugo leto skupnega dela treh osnovnih organizacij sindikata. Že na začetku se je pojavilo vprašanje, kako organizirati sindikat v naši novi enoviti delovni organizaciji. Pojavilo se je temeljno vprašanje ali povečati pristojnosti in predvsem oživeti delo posameznih sindikalnih skupin ter jih povezati v osnovno organizacijo zveze sindikatov, ali pa še naprej delovati v okviru posameznih lokacij in organizirati tudi osnovne organizacije ter jih povezati v konferenco.

Izbrali smo za dane razmere lažjo pot, ki je bila bližja preteklemu načinu dela. Način organiziranja, ki smo si ga iskali, je bil na začetku lažji, vendar v ničemer ni prispeval k temu, da bi se približal k delavcu preko sindikalnih skupin. Problemi se tako v sindikalni konferenci izražajo kot odraz lokacije, ne pa kot odraz določenega dela delavcev, oziroma dela proizvodnega procesa. Način organizacije, ki smo si jo izbrali, torej ne pospešuje procesa združevanja delavcev iz različnih lokacij, kar nam je prav v tej fazi organizacije tako potrebno.

Praksa dosedanjega delovanja nam je tudi pokazala, da nam ni jasna pristojnost posameznih osnovnih organizacij o odnosu do konference. Večkrat se nam dogaja, da so sklepi posameznih osnovnih organizacij v nasprotju s sklepi konference.

Pojavljajo pa se tudi problemi, da posamezne osnovne organizacije do istega problema zavzamejo različna stališča. Različna stališča sicer niso slaba, če najdemo na ta način boljše poti za reševanje problemov. Če pa osnovna organizacija vztraja pri svojih stališčih in ne prizna boljše rešitve druge, potem to povečuje napetost med posameznimi osnovnimi organizacijami, hkrati pa poslabšuje možnost delovanja konference.

Franco Hajnrihar

Iz krize s sindikati delavcev

V občinskem svetu Zveze sindikatov Skofja Loka temeljito spremljamo vsebino internih glasil OZD. Ocena je, da se preko te oblike delavci seznanijo predvsem s poslovnimi dosežki, delitvenimi razmerji, kadrovskimi novicami, deloma z delom samoupravnih organov, ipd. V nekaterih glasilih OZD bralce tudi tekoče seznanjajo z delom in prizadevanji sindikata, drugod pa je tega manj ali celo nič.

Na sestanku z odgovornimi uredniki internih glasil OZD smo se dogovorili, da tej vrsti informacij damo večjo težo. Potrudili se bomo za več informacij o delu sindikata, od novinarjev pa pričakujemo pogostejše komentarje in ocene naših aktivnosti.

S svojim prispevkom želim delavce seznaniti z nekaterimi konkretnimi aktivnostmi njihove politične organizacije, z namenom in željo, da vzpodbudimo delo osnovne organizacije sindikata in zainteresiramo delavce, da bolj kot sedaj sodelujemo in sooblikujemo politiko Zveze sindikatov.

V občinskem svetu Zveze sindikatov Skofja Loka ugotavljamo, da delavci premalo poznajo stališča in zahteve sindikata, ki jih v zadnjem času odločno postavljamo na vseh ravneh z jasnim ciljem zaustaviti padanje življenskega standarda delavcev.

Nekaj mesecev po razširjeni seji slovenskih sindikatov, ki je opredelila, kako iz krize s sindikatom delavcev, so razmere še slabše. Delavci čedalje bolj razmišljajo, čigav je sindikat, kajti neredko se slišijo besede obupa, češ, kaj pa ta sindikat sploh še naredi za nas. Na posvetih s sindikalnimi aktivisti, ki smo jih imeli v jesenskem času, pa tudi sedaj, in ki naj bi končno pognali v tek prenovljeno sindikalno gibanje, niso osamljena razmišljanja, da zaupanje delavski organizaciji vedno bolj hlapi. Vzroki so na dlani. Ob podražitvah, ki smo jim dnevno priča, molčimo, namesto, da bi na glas povedali: tako ne gre več. Najbrž glasnost ni dovolj, čeprav nam ravnanje nekaterih organizacij in organov, ki so uporabile nekaj drugačnih prijemov, kaže, da ta metoda zaleže tudi v Sloveniji.

Vse to žene sindikat v hitro ukrepanje. Naloge so jasne in zapisane. Na prvem mestu je bitka za pravo vrednost dela. Ta bo najtežja. Gre preprosto za to, da delavcem zagotovimo tak najnižji osebni dohodek, da mu zagotavlja minimalno socialno varnost. Trenutno v novembru znaša najnižji osebni dohodek delavca z najnižjo stopnjo zahtevnosti del in nalog ter za doseganje normalnih rezultatov dela in polni delovni čas 540.000 din. V sindikatu bomo terjali, da v primerih, ko finančne in dohodkovne možnosti ne omogočajo izplačila takega osebnega dohodka, v OZD obvezno pripravijo predsanacijski program za izboljšanje rezultatov gospodarjenja s ciljem, da omogočijo izplačila najnižjega osebnega dohodka. To je odločna zahteva. Zanj najbrž ne bodo več dovolj le pogovarjanja z oblastjo, z vlado, z direktorji, nujno bo prihajalo do konfliktov. Sindikalni pritisk mora biti največji ob zahtevi, da se delo drugače vrednoti in da delavec dobi

tak osebni dohodek, da bo enostavno lahko preživel.

Drugo bojno področje so programi prenove gospodarstva, ki so za sindikat sprejemljivi šele, ko je v njih jasno zapisano, kako bo odvečnim delavcem zagotovljeno drugo delo. Zahtevali bomo celovit program razreševanja tehnološko-ekonomskih viškov delavcev, ki objektivno nastajajo v tržni ekonomiji.

V sindikatih smo trdno prepričani, da lahko edino resnejšo vzpodbudo za rast proizvodnje, uvažanje sodobne tehnologije uvedemo z odločno zahtevo po razbremenitvi dohodka gospodarstva. Menimo, da je v sedanjih razmerah potrebno preveriti vsako postavko obremenitve gospodarstva od proračuna do drugih neproračunskih virov, pa tudi do drugih oblik zajemanja sredstev iz gospodarstva. Med drugim bi poudaril, da vztrajamo pri takojšnjem zmanjševanju carinskih in uvoznih dajatev in znižanju prometnih davkov ter spremembah in načinu obračunavanja obresti. Zahtevamo tudi, da se do konca leta znižajo stopnje občinskih davkov iz osebnih dohodkov in odpravi republiški davek iz osebnega dohodka.

Skratka, v sindikatu smo pripravili celovit program razbremenjevanja, ki ga bomo realizirali preko delegatskih skupščin na vseh ravneh (v Skofji Loki je bil v skupščini soglasno sprejet in realiziran tisti del programa razbremenitve, ki posega v to družbenopolitično skupnost).

Za sindikat je nesprejemljivo, da se je dohodek delavca samo v letošnjem letu dodatno obremenil za cca 13 %.

V sindikatu ponovno uvajamo SINDIKALNO LISTO, ki predstavlja minimum zahtev za zagotavljanje materialne in socialne varnosti delavcev. V njej so zajete zahteve sindikata za uresničevanje pravic delavcev iz dela, nadomestil osebnih dohodkov, izplačil sredstev skupne porabe in določenih stroškov v zvezi z delom. Sindikalna lista je hkrati podlaga organom Zveze sindikatov za pogajanja in urejanje odnosov v kolektivnih pogodbah.

V kritičnem trenutku si torej mora organizacija Zveze sindikatov z dobrim in učinkovitim delom izboriti ugled in zaupanje, saj so jo do sedaj delavci pogosto kritizirali, mnogokrat upravičeno, večkrat pa tudi ne, kar kaže na preslabo poznavanje vloge in položaja sindikata.

Današnji gospodarski in politični položaj torej sili ta sindikat v hitrejše in doslednejše uveljavljanje svoje vloge. Zato moramo doseči, da bodo organi Zveze sindikatov svoje akcije in interese članstva prek svojih delegatov prenašali v skupščine družbenopolitičnih skupnosti in samoupravnih organov v OZD, če ne drugače, tudi s stavko.

Naloge sindikata so jasne in zapisane. Njihovo uresničevanje pa ni odvisno le od volje in znanja (predvsem strokovnega, ki ga je premalo), pač pa tudi od smelosti, hrabrosti sindikalnih delavcev, predvsem profesionalnih na vseh ravneh.

Pa vendar: prepričan sem, da je v nas še dovolj življenskih moči, sposobnosti in delavnosti, ki jih moramo koristno in učinkovito izrabiti za to, da nam bo jutri bolje. Voz je težko naložen, toda če se vsi upremo vanj z iste strani, se

bo gotovo premaknil k boljšim rezultatom.

Predsednik OS ZSS
Sandi Bartol

Odšli so v pokoj

Dne 4.10.1988 so se na skromni slovesnosti ob odhodu v pokoj zbrali upokojenci in predstavniki tovarne ter se jim v imenu kolektiva zahvalili za vse njihovo dosedanje delo.

Mariji Ferenčak, Mariji Demšar, Pavli Vrhunc in Frančiški Demšar želimo v nadaljnjem življenju mnogo zadovoljstva in zdravja.

V najkрасnejši dobi nam leta,
naj človek bo star ali mlad,
veselja up največ obeta,
obeta še mnogi nam sad.

O, kar je življenje na svetu
in kar je zemlji stvari,
ko pomlad začenja cveteti,
vse giblje se in veseli.

Tudi meni srce se dviguje,
skrbi pa umikajo se,
iz misli se misel mi smeje,
iz radosti radost cvete.

Veselje mi daje peruti
kot ptiču, ki ječe je prost,
zemlje skoraj noga ne čuti,
navdaja me up in mladost.

I.P.

Kje je pošta, prosim?
Pri postaji, to vendar ve že vsak bedak!
Saj, zato sem vas tudi vprašal.

V šoli: - Otroci, kako se imenujejo ptice, ki se v jeseni odselijo v toplejše kraje?

Tonček: - Turistke!

Koliko je pet in pet?

" 9 "

Ne, 10!

A ja, ampak tovarišica, bil pa sem zelo blizu, a ne?

I.P.

Pomladni sprehod

Za mano ostani, o mesto,
z veselo te dušo pustim,
čez travnik, čez polje in cesto
od griča do griča hitim.

Sijati pomlad je začela,
toplota umika se mraz,
vsa zemlja je zopet vesela,
vesel je človeški obraz.

Studenc in reka se taja,
vsa rast iz zemlje hiti,
in tukaj in tam se sprehaja
družina veselih ljudi.

— Kako sta se imela z očkom
na smučanju, Drežček?

— Odlično, mami, samo ati je
enkrat tako nerodno padel, da si
je zlomil eno nogo in obe smučki
in so ga odpeljali v bolnišnico.

— Oh, ta nerodal! Pa tako sem
mu prigovarjala, naj si smučiči za-
varuje pri zavarovalnici...

— Odloči se, Jurček: smučke
ali drsalke za novo leto?!

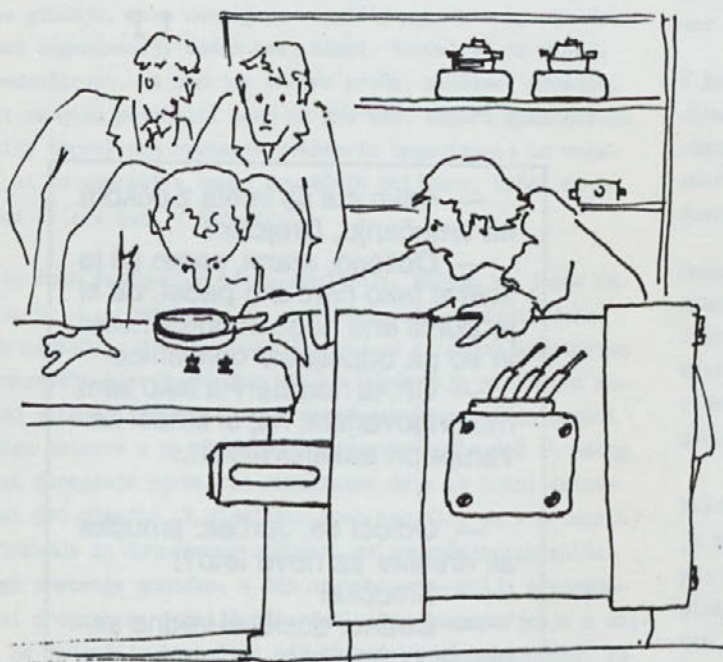
— Smučkel

— Čudno, doslej si vedno sa-
njal le o drsalkah.

— Saj še, zato bom pa
smučke prodal, si kupil drsalke,
pa mi bo še nekaj ostalo!

PREZAPOSLANI SMO ŽE Z NORMIRANJEM REŽIJE, TU SMO V SVETU NEKAJ POSEBNEGA, ZATO NE MOREMO ZGUBLJATI ČASA S TAKO NEATRAKTIVNIMI ZADEVAMI, KOT JE SPREMLJANJE PORABE MATERIALA, IZMETA, ITD, ITD.

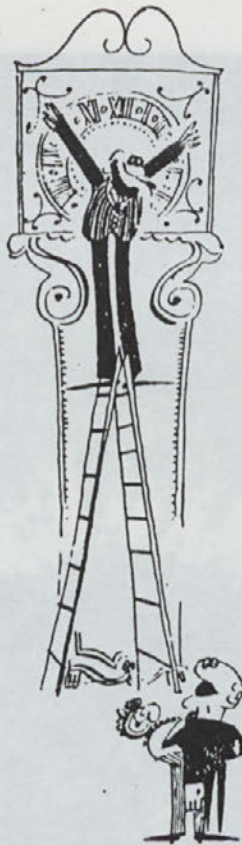
MI SMO SPECIALNA TOVARNA ZA PROIZVODNJO MIKROKORAČNIH MOTORJEV, SPECIALIZIRAMO SE ZA IZDELAVO VELIKIH POGONSKIH MOTORJEV, PROIZVAJAMO PA V GLAVNIH SESALNE ENOTE IN IZGUBO.

V naslednjem desetletju, ki se pričinja, napovedujem propad birokracije. Ko bo zadnji delavec iz proizvodnje odšel delat v pisarno, bo birokrat izgubil zadnjega človeka, ki bi mu lahko rekel: »Pridi jutri!«

Če na silvestrovo mečeš po cestah petarde in povzročiš še drugačen kraval, si uspel: večina ljudi bo mislila da se imenitno zabavaš, zato ti bodo neskončno zavidali.

Kako sem preživela silvestrovo? Kakor ponavadi. Stari se mi ga je nažrl in naredil tako svinjarijo po stanovanju, da sem pospravljala tri dni, kot bi imeli deset povablencev. Vendar je bilo tako nekaj ceneje.

Bilance podjetij in bilance posameznikov ob zaključku leta so si neverjetno podobne: vse se končajo s trdnim sklepom, da bo naslednje leto mnogo bolje.

V družini se pogovarjajo, kam bodo šli za novo leto, pa pravi sin:
— Jaz bi šel rad nekam, kjer že dolgo nisem bil.
— Potem pa pojdi že enkrat k frizerju!

»Dragi, ponudi no gostom kakšen požirek, pečenka še ni gotova.«

ELEKTROMOTOR

Glasilno izdaja delovna organizacija ISKRA ELEKTROMOTORJI Industrija elektromotorjev in gospodinjskih aparatov Zelezniki.

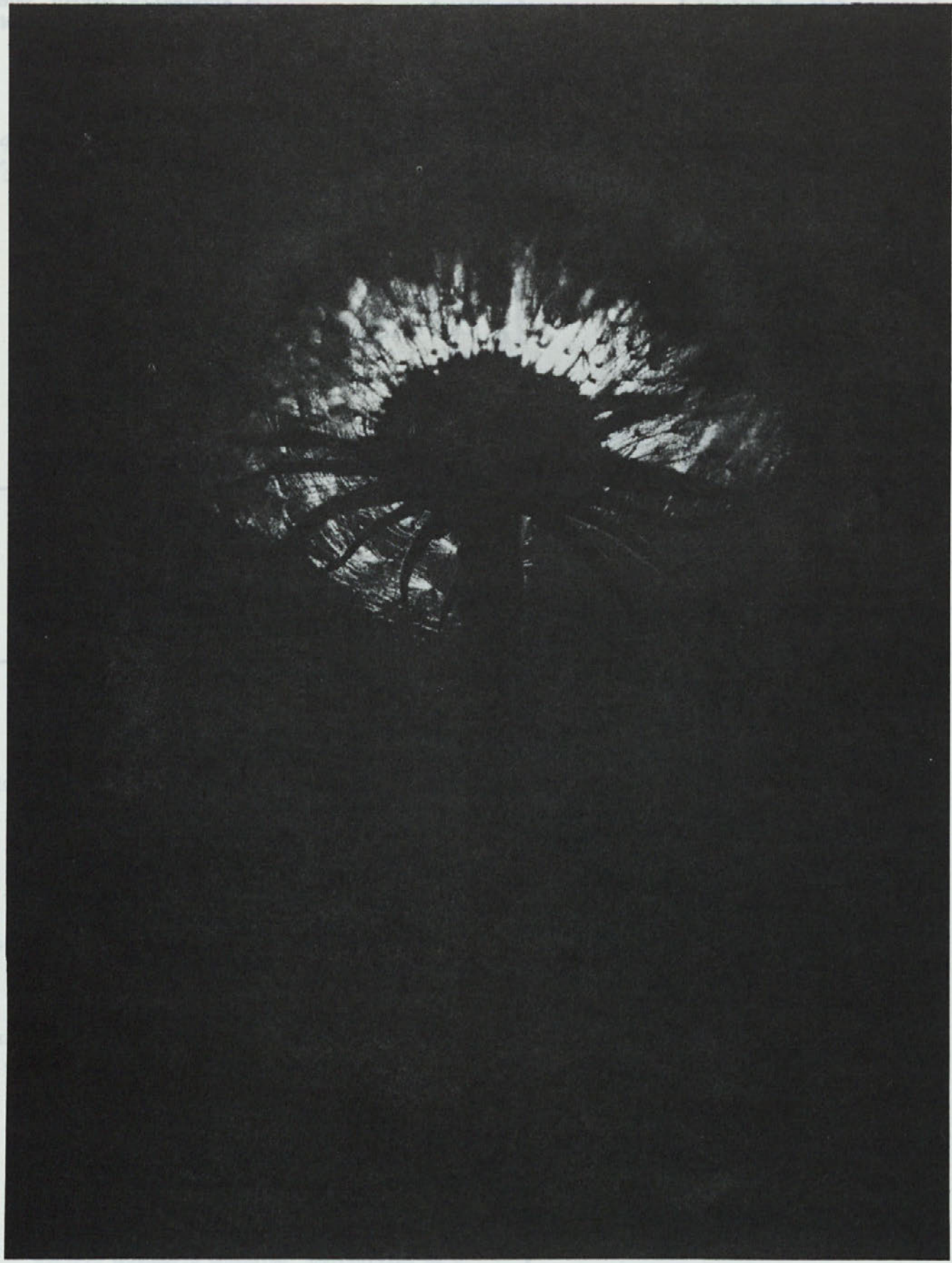
Ureja:

uredniški odbor: glavni in odgovorni urednik - Vladimir Polajnar, urednik in lektor - Darinka Sekli, tehnični urednik - Lojze Tarfila, fotodokumentacija - Matej Galjot, člani: za področje športa in rekreacije - Brane Cenčič, za proizvodno tehnično področje - Janez Hostnik, inž., za ekonomsko-komercialno področje - Matevž Pogačnik, oec., za področje družbenega standarda - Martina Logar, socialna delavka, za samoupravno-politično dejavnost - Marjan Šmid, inž. in za zabavno področje - Stane Zgaga.

Naklada: 1700 izvodov.

Po mnenju sekretariata za informacije SRS šteje "ELEKTROMOTOR" med proizvode, za katere se ne plača prometni davek.

Tisk tiskarna DU Tomo Brejč Kranj

"LUČ" - Foto: Jože Tolar

